

ДЕРЖАВНА РЕГУЛЯТОРНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

РІШЕННЯ

від 01 листопада 2021 року № 34

Про необхідність усунення Міністерством інфраструктури України порушень принципів державної регуляторної політики згідно із вимогами Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

Відповідно до статті 30 Закону України від 11.09.2003 № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (далі – Закон № 1160) та на підставі звернення суб'єкта господарювання, Державна регуляторна служба України здійснила експертизу наказу Міністерства транспорту України від 02.04.2001 № 182 «Про затвердження Положення про підготовку і перепідготовку державних морських лоцманів і лоцманів-операторів служб регулювання руху суден» (далі – Наказ № 182), та встановила таке.

Наказом № 182 затверджено Положення про підготовку і перепідготовку державних морських лоцманів і лоцманів-операторів служб регулювання руху суден (далі – Положення).

У преамбулі Наказу зазначено, що дане Положення затверджено з метою забезпечення єдиних вимог щодо професійної підготовки і перепідготовки державних морських лоцманів і лоцманів-операторів служб регулювання руху суден та відповідно до пункту 8 Положення про державну морську лоцманську службу, затвердженого наказом Міністерства транспорту України від 11.09.2000 № 498 (далі – Наказ № 498).

Однак Наказ № 498 втратив чинність на підставі наказу Міністерства інфраструктури України від 08.05.2013 № 292 «Про затвердження Положення про морських лоцманів».

Водночас «Прикінцевими положеннями» Закону України від 17 травня 2012 року № 4709-VI «Про морські порти України» (далі – Закон № 4709) внесені зміни до статті 92 Кодексу торговельного мореплавства України (далі – КТМУ), внаслідок яких виключені вимоги щодо надання послуг із забезпечення лоцманського проведення виключно державними морськими лоцманами.

Отже на сьогодні чинні редакції Кодексу торговельного мореплавства України та Закону № 4709 передбачають надання такої послуги морськими лоцманами.

Крім того, пунктом 1 Положення визначено, що це Положення визначає єдиний порядок підготовки і перепідготовки державних морських лоцманів і лоцманів-операторів служб регулювання руху суден.

Статтею 92 КТМУ визначено, що з метою забезпечення безпеки мореплавства на підходах до морських портів, у межах акваторій цих портів, а також між морськими портами незалежно від прапора держави, під яким плаває судно, і форми власності судна проведення суден здійснюється виключно морськими лоцманами.

Вимоги до морських лоцманів та підприємств, працівниками яких є морські лоцмани, а також порядок здійснення ними діяльності визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту.

Однак ані КТМУ ані Законом № 4709 не передбачений порядок підготовки і перепідготовки державних морських лоцманів і лоцманів-операторів служб регулювання руху суден.

Водночас у пункті 7 Положення зазначено, що замовниками на підготовку і перепідготовку державних морських лоцманів, лоцманів-операторів СРРС або кандидатів на ці посади є державні організації, які мають у своєму складі лоцманські служби або СРРС.

Згідно із статтею 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності.

Відповідно до частини четвертої статті 12 Господарського кодексу України обмеження щодо здійснення підприємницької діяльності, а також перелік видів діяльності, в яких забороняється підприємництво, встановлюються Конституцією України та законом.

Статтею 43 Господарського кодексу України, яка гарантує свободу підприємницької діяльності, передбачено, що підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яку не заборонено законом; особливості здійснення окремих видів підприємництва встановлюються законодавчими актами; перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, а також перелік видів діяльності, підприємництво в яких забороняється, встановлюються виключно законом.

Відповідно до статті 4 Закону № 4709 функціонування та розвиток морських портів здійснюються за принципами, зокрема, забезпечення конкуренції серед суб'єктів господарювання, що виробляють однакову продукцію (товари, роботи, послуги) у морському порту та рівності прав усіх суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у морському порту, недопущення дискримінації у доступі до об'єктів портової інфраструктури загального користування.

Згідно із статтею 18 Закону № 4709 господарська діяльність у морському порту провадиться відповідно до законодавства, обов'язкових постанов по порту та зводу звичаїв морського порту.

У межах морського порту функціонують суб'єкти господарювання усіх форм власності, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням суден, пасажирів, вантажів, та підприємства, продукція та/або сировина яких транспортується територією та акваторією порту.

При цьому у статті 19 Закону № 4709 зазначено, що виключно державними підприємствами, установами та організаціями надаються послуги з: 1) регулювання руху суден; 2) забезпечення проведення аварійно-рятувальних робіт; 3) навігаційно-гідрографічного забезпечення мореплавства; 4) картографічного забезпечення мореплавства; 5) забезпечення запобігання і ліквідації розливу забруднюючих речовин.

Послуги, визначені у частині третій цієї статті, надаються в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту.

Таким чином норми Закону № 4709 не забороняють, а отже дозволяють суб'єктам господарювання різних форм власності виступати замовниками на підготовку і перепідготовку морських лоцманів, лоцманів-операторів або кандидатів на ці посади, які мають у своєму складі лоцманські служби.

При цьому єдиною правовою перешкодою, що не дозволяє суб'єктам господарювання отримувати такі послуги, наразі є Положення. Втім, норми Положення мають погоджуватись із приписами Закону № 4709, як акту вищої юридичної сили.

За таких обставин норми Положення мають ознаки негативного економічного впливу на ринок надання наведених вище послуг у морських портах України, адже ліквідують конкурентні засади провадження господарської діяльності.

Водночас відповідно до частини другої статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України.

Частиною третьою статті 18 Господарського кодексу України (далі – ГКУ) передбачено, що органам державної влади та органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам забороняється приймати акти та вчиняти дії, які усувають конкуренцію або необгрунтовано сприяють окремим конкурентам у підприємницькій діяльності, чи запроваджують обмеження на ринку, не передбачене законодавством.

Згідно із частиною другою статті 25 ГКУ органам державної влади і органам місцевого самоврядування, що регулюють відносини у сфері господарювання, забороняється приймати акти або вчиняти дії, що визначають привілейоване становище суб'єктів господарювання тієї чи іншої форми власності, або ставлять у нерівне становище окремі категорії суб'єктів господарювання чи іншим способом порушують правила конкуренції. У разі порушення цієї вимоги органи державної влади, до повноважень яких належить контроль та нагляд за додержанням антимонопольно-конкурентного законодавства, а також суб'єкти господарювання можуть оспорювати такі акти в установленому законом порядку.

Отже, запроваджений Положенням механізм державного регулювання суперечить ключовим принципам державної регуляторної політики, визначеним статтею 4 Закону № 1160, зокрема:

адекватність - відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потребі у вирішенні існуючої проблеми та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив, *оскільки норми Положення не узгоджуються з нормами Кодексу торговельного мореплавства України та Закону України «Про морські порти України»;*

ефективність – забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, *оскільки механізм державного регулювання, запроваджений Положенням, не передбачає усіх необхідних вимог реалізації суб'єктами господарювання прав та обов'язків.*

Керуючись частиною третьою статті 27 Закону № 1160 Державна регуляторна служба України

вирішила:

запропонувати Міністерству інфраструктури України визнати таким, що втратив чинність наказ Міністерства транспорту України від 02.04.2001 № 182 «Про затвердження Положення про підготовку і перепідготовку державних морських лоцманів і лоцманів-операторів служб регулювання руху суден», оскільки його положення суперечать принципам державної регуляторної політики.

Рішення Державної регуляторної служби України щодо усунення порушень принципів державної регуляторної політики підлягає виконанню у порядку, визначеному статтею 28 Закону № 1160, у двомісячний строк з дня прийняття такого рішення.

Виконання такого рішення передбачає підготовку проекту акта про визнання таким, що втратив чинність наказу Міністерства транспорту України від 02.04.2001 № 182 «Про затвердження Положення про підготовку і перепідготовку державних морських лоцманів і лоцманів-операторів служб регулювання руху суден», та подання не пізніше одного робочого дня до закінчення строку виконання відповідного рішення до уповноваженого органу копії акта про визнання таким, що втратив чинність, цього регуляторного акта.

У разі невиконання рішення уповноваженого органу про необхідність усунення порушень принципів державної регуляторної політики або неоскарження цього рішення органом виконавчої влади протягом встановленого в Законі № 1160 строку, дія регуляторного акта або окремих його положень, щодо яких було прийнято відповідне рішення, зупиняється наступного дня з дня закінчення строку для виконання такого рішення.

Подання скарги щодо рішення уповноваженого органу не зупиняє дії цього рішення.

**Голова Державної
регуляторної служби України**

Олексій КУЧЕР

